

Weer veerkracht in de varkenshouderij!

De varkenshouderij is sterk geoptimaliseerd op een efficiënte en hoge productie, een efficiënte inzet van arbeid en een minimale ammoniakemissie. Hier is niks mis mee, tenzij het verdere innovaties blokkeert. Dat blijkt het geval. Wetgeving, bedrijfs- en ketenstructuren houden innovaties tegen. Zodra er nieuwe eisen doorgevoerd moeten worden, betekent dat een enorme kostenpost. Bovendien doet vrijwel alles afbreuk aan de gedane optimalisaties.

ing. Geesje Rotgers

Dat moet anders kunnen, menen onderzoekers van ASG. In het project Varkansen worden nieuwe vormen uitgedacht voor duurzame varkenshouderij. Dit is een varkenshouderij die tegemoet komt aan de eisen van de ondernemer, het varken, het milieu en de burger/consument. Varkansen houdt het

systeem radicaal tegen het licht. De onderzoekers zoeken – samen met betrokkenen – naar oplossingen die elkaar versterken, in plaats van oplossingen die vooral kostenverhogend werken in het huidige systeem.

“Neem bijvoorbeeld het kraamhok”, begint Onno van Eijk, projectleider van Varkansen. “Volmaakter dan nu kan haast niet, gezien vanuit

de bestaande eisen. Maar wat gebeurt er als keten, overheid of maatschappij vindt dat kraamzeugen niet meer vastgezet mogen worden in het kraamhok?” De kans is groot dat er dan oplossingen worden bedacht die afbreuk doen aan de huidige optimalisatie op bijvoorbeeld productie en biggensterfte.

Een ander actueel voorbeeld is de milieuregeling. Veel varkensbedrijven ontkomen niet aan de forse investering van een luchtwasser. Volgens Ellen van Weeghel zou het heel anders kunnen: “Varkens zijn van nature zeer zindelijk dieren. Wanneer zij de vrijheid krijgen voor het maken van eigen keuzes zullen de varkens op één plek in de stal mesten en blijft de ammoniakemissie laag. Dure technische investeringen als luchtwassers of mestkelders zijn dan overbodig.” En juist met dit soort oplossingen laat je zien dat bestaande tegenstellingen tenietgedaan kunnen worden. “Meer ruimte voor het varken kan leiden tot een verkleining van het emitterend oppervlak. Een tegenspraak die niet iedereen vooraf had geloofd.”

Ook assistent in opleiding (aio) Hanneke Miedema weet wel een paar kansen voor de varkenshouderij: “Sommige investeringen kunnen nu wellicht niet uit, zoals zonnepanelen. Maar als die panelen niet op het dak worden geïnstalleerd, maar als ‘zonwering’ boven de uitloop, dan hebben ze een dubbele functie. In dat geval kunnen ze misschien wel uit. Wij moeten meer zoeken naar slimme toepassingen van investeringen.”

Project Varkansen

De huidige varkenshouderij moet ruimte vinden om te innoveren richting meer duurzaamheid. De jarenlange ontwikkeling naar nog meer efficiëntie heeft zijn tol geëist. Systemen zijn verworden tot een doodlopende straat, waarbij elke verdere toevoeging een verslechtering is. Daarbij is de regelgeving te star geworden. “Voor veel problemen zijn er concrete oplossingen gekozen, waardoor er vrijwel geen ruimte meer is voor nieuwe ideeën”, aldus Van Eijk. “Wij moeten een stapje terug doen en opnieuw beginnen met het inrichten van de varkenshouderij en de bedrijven. Daarbij moeten we de huidige oplossingen loslaten.” Wat moet er veranderen in de varkenshouderij, en hoe maak je dat mogelijk? De projectgroep Varkansen wil die vraag beantwoorden in een ontwerptraject. Het doel van dit project is een ‘integraal duurzame varkenshouderij’ te schetsen. Dit betekent dat de houderij goed moet zijn voor het dier, de ondernemer, het milieu en de burger/consument. Aan het roer van het project zit de stuurgroep, met daarin vertegenwoordigers van LTO, de Dierenbescherming en het ministerie van LNV. Laatstgenoemde

financiert het project. ASG voert het project uit. De ambitie is om hiermee bij te dragen aan een integraal duurzame varkenshouderij in 2023, conform de wensen van het huidige kabinet.

Veranderingen

Over de richting waarin de oplossingen uitgaan, durven de onderzoekers nog geen uitspraken te doen. “Wij zijn nog maar net begonnen”, zeggen Miedema en Van Weeghel.

Maar dat een aantal dingen gaat veranderen is al wel duidelijk. “Wij willen bijvoorbeeld kijken naar wat het varken allemaal zelf kan”, zegt Van Weeghel. “De huidige ondernemer probeert met techniek en management de variatie tussen dieren te verminderen en grote controle te houden over het dier. Wij gaan ervan uit dat het varken ook zelf iets kan, bijvoorbeeld het kiezen van een vaste mestplek.” Een mooi praktijkvoorbeeld betreft de verplaatsing van gespeende biggen naar de meststal, altijd een stressvol moment voor de dieren. Varkenshouder Henk de Lange uit Ommen testte in zijn familiestal wat de biggen doen als hij gewoon de deuren opent naar de nieuwe ruimte. Wat bleek: na drie uur waren alle biggen naar de nieuwe stal gelopen. Zonder stress en zonder noemenswaardige arbeid. Hier is handig gebruik gemaakt van de natuurlijke nieuwsgierigheid van de dieren zelf.

Ook de verkwisting van reststromen is de projectgroep Varkansen een doorn in het oog. “De gemiddelde Nederlander gooit jaarlijks 168 kilo goed eten weg. Dit is genoeg voer voor een half varken!”, aldus Van Eijk. Nu worden veel reststromen vernietigd, terwijl varkens van oudsher geschikt zijn voor het verwerken van dit type ‘afval’. “Wij moeten terug naar het varken als reststroomverwerker. En natuurlijk moeten dan alle risico’s voor de gezondheid van mens en dier wel beheersbaar zijn gemaakt. De techniek moeten we inzetten om deze stromen risicovrij te krijgen.”

Ten slotte is er nog de mest. Terwijl er mondiaal een tekort is aan fosfaatmeststoffen, worden ze in Nederland soms vernietigd, een niet duurzame ontwikkeling. Varkansen gaat ervan uit dat mest een waardevol product is in plaats van een afvalstof. Ook hier zal technische innovatie nodig zijn om de risico’s te minimaliseren.

Regelgeving

Hoe zit het met de regelgeving? Die houdt nu veel van de geschetste kansen voor de varkenshouderij tegen. “Dat klopt”, bevestigt Van Eijk. “Als wij toegaan naar een integrale duurzame varkenshouderij, dan betekent dit dat niet alleen de bedrijven, maar ook de regelgeving moet worden bijgesteld.” Wel maakt hij duidelijk dat

de varkenshouderij van 2023 haar heil niet moet zoeken in deeloplossingen. Voor een duurzaam bedrijf moet je niet willen shoppen uit de voordeeltjes en verder niks veranderen aan het bedrijf. “Deeloplossingen werken niet, dat is in de afgelopen jaren wel gebleken. Die blijken moeilijk inpasbaar. Voor een optimaal en flexibel bedrijf moet je ook structureel zaken veranderen. En daar moet iedereen voordeel van kunnen hebben.”

Wat wil de ondernemer?

De projectgroep Varkansen brengt de behoeften van de verschillende belanghebbenden (dier, ondernemer, milieu, consument) in kaart. Voor deze inventarisatie wil de projectgroep graag weten wat ondernemers in de varkenshouderij werkelijk belangrijk vinden voor een toekomstige inrichting van hun bedrijf. Een lage kostprijs is daarbij vast niet het enige! Denk bijvoorbeeld aan vrije tijd, hoog inkomen, gemakkelijk overdraagbare taken enzovoorts. Mail uw reactie naar onno.vaneijk@wur.nl.